

УДК [342.34.03:311.366.65-048.32]:005.584.1

С. В. Заєць,
к. е. н., доцент, старший науковий співробітник, ДНУ "Інститут модернізації змісту освіти", доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики,
Державний податковий університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6133-1087>
Т. І. Харабара,
аспірант, Національна академія статистики, обліку та аудиту,
заступник директора департаменту — начальник управління,
Міністерство економіки України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9326-1757>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.2.45

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ПРО РОЗГЛЯД СУДАМИ СПРАВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

S. Zaiets,
PhD in Economics, Associate Professor, Senior Research Fellow, SFI "Institute of Education Content Modernization", Associate professor of the Department of Accounting Technologies and Business Analytics, State Tax University
T. Kharabara,
Postgraduate student of the Department of Statistics and Mathematical Methods in Economics, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Deputy Director of the Department — Head of Directorate, Ministry of Economy of Ukraine

ASSESSMENT OF THE QUALITY OF INFORMATION ABOUT COURT CONSIDERATION OF CASES IN THE SPHERE OF PUBLIC-LEGAL RELATIONS

У статті проведено аналіз проблем забезпечення якості статистичної інформації про розгляд судами спорів у порядку адміністративного судочинства. Підкреслено важливість використання якісних статистичних даних для державного управління.

Встановлено, що використання статистичної інформації про здійснення судочинства у сфері публічно-правових відносин має широкий потенціал та може використовуватись не тільки для відображення загальної інформації про функціонування судової системи, а й в цілях підвищення ефективності роботи органів державної влади та запобігання і протидії злочинності. Наведено перелік функцій, які виконує статистика вирішення публічно-правових спорів та надано їм характеристику.

Здійснено аналіз чинних законодавчих актів України, які визначають поняття, що мають значення для оцінювання відповідної інформації.

Проаналізовано місце України серед країн-членів ЄС за об'єктивними, надійними і порівняльними даними за показниками, що мають значення для оцінки ефективності, якості та незалежності систем правосуддя.

Розглянуто рекомендації Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) щодо судової статистики, якими передбачається, що судова статистика має забезпечувати можливість всіх учасників отримувати релевантну та достовірну інформацію. Крім того, розглянуто принципи Кодексу практики європейської статистики, зокрема, зосереджено увагу на окремих, які є самостійними критеріями якості, що застосовуються до розробки, виробництва та поширення європейської статистики.

Під час дослідження встановлено, що Україною, незважаючи на поради Європейського парламенту, не використовуються зазначений інструментарій, водночас на офіційному рівні створюються передумови для покращення якості статистичних даних судової статистики, зокрема це пов'язано із наданням вагомого значення адміністративним даним, покладенням обов'язків на розпорядників адміністративних даних щодо безоплатного надання на запит Держстату або іншого виробника офіційної статистики узагальнених та індивідуальних даних.

Обґрунтовано необхідність приведення вітчизняної нормативної бази у сфері статистики до міжнародних норм та практик.

The article analyzes the problems of ensuring the quality of statistical information on the consideration of disputes by courts in the order of administrative proceedings. The importance of using high-quality statistical data for public administration is emphasized.

It has been established that the use of statistical information on judicial proceedings in the field of public-legal relations has a wide potential and can be used not only to display general information about the functioning of the judicial system, but also to improve the efficiency of the work of state authorities and to prevent and combat crime. The list of functions performed by statistics on the resolution of public legal disputes is given and their characteristics are given.

The study analyzed the current legislative acts of Ukraine, which define concepts that are important for evaluating relevant information.

The place of Ukraine among the EU member states is analyzed according to objective, reliable and comparative data on indicators that are important for assessing the effectiveness, quality and independence of justice systems.

The recommendations of the European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) on judicial statistics are considered, which assume that judicial statistics should ensure the possibility for all participants to receive relevant and reliable information. In addition, the principles of the European Statistics Code of Practice are considered, in particular, attention is focused on individual, which are independent quality criteria applied to the development, production and dissemination of European statistics, namely: impartiality and objectivity, timeliness and punctuality, consistency and comparability, accessibility and clarity.

In the course of the study, it was established that Ukraine, despite the advice of the European Parliament, does not use the specified toolkit, at the same time, at the official level, prerequisites are being created for improving the quality of statistical data of judicial statistics, in particular, this is connected with giving weight to administrative data, assigning responsibilities to managers of administrative data regarding the free provision of aggregated and individual data at the request of the State Statistics Service or another producer of official statistics.

The need to bring the domestic regulatory framework, in the field of statistics, to international norms and practices is substantiated.

Ключові слова: адміністративні дані, адміністративне судочинство, державне статистичне спостереження, оцінювання якості інформації, судової статистики, публічно-правові відносини.

Key words: administrative data, administrative proceedings, state statistical observation, assessment of information quality, judicial statistics, public-legal relations.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Судові органи в ході своєї процесуальної діяльності генерують велику кількість числової інформації. Проведення первинної обробки такої інформації, що полягає у зборі, узагальненні та відстеженні динаміки показ-

ників дозволяють здійснити сучасні технології, в результаті чого можна отримати загальну інформацію про функціонування судової системи. Водночас, потенціал використання статистичної інформації про здійснення судочинства набагато більший, оскільки вона може і повинна використовуватися державою в цілях реформування судової системи, підвищення ефективності роботи судів, запобігання і протидії злочинності, виявлення

проблем, які негативно впливають на правозастосовчу діяльність державних органів.

Наразі, існуючий механізм опрацювання судової статистики більше спрямований на відображення поточного стану справ у судах, ніж на дослідження причин, які цей стан зумовили. Регулярні аналізи показників роботи судів, які здійснюються уповноваженими органами з системи правосуддя, є мало корисними з точки зору прийняття державних рішень. Безперечно, ця робота є важливою для розробки стратегічного бачення розвитку правосуддя, однак, оскільки відповідна аналітична інформація дає дуже узагальнене бачення та не розкриває фактори, які вплинули на відповідні показники, вона не дозволяє виробити конкретні тактичні кроки для досягнення бажаних результатів [1].

У контексті зазначеного існує необхідність у дослідженні критеріїв якості інформації про розгляд судами справ у сфері публічно-правових відносин. Крім того, у зв'язку з обранням Україною європейського курсу розвитку та приведенням вітчизняної нормативної бази, у сфері статистики до міжнародних норм, доцільним є приведення згаданих критеріїв якості судової статистики до установлених європейських практик.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання судової статистики та аналізу статистичної діяльності судових органів в Україні розглядалися такими вітчизняними вченими як І. В. Аксьонова, А. М. Єріна, І. О. Христин. Проблеми використання адміністративних даних та удосконалення системи статистичних показників знайшли відображення в роботах Л. І. Гінчук [2], О. В. Гончар [3], С. В. Заєць [4], О. Г. Осауленка [5] та ін. Праці С. В. Бабаніна та Ю. Г. Батира, В. В. Шаблістого присвячені питанням використання показників судової статистики, зокрема при вирішенні публічно-правових спорів, при прийнятті владних управлінських рішень. У той же час, питання оцінки якості інформації про розгляд судами справ у сфері публічно правових відносин не знайшли вичерпного відображення у наукових працях.

Таким чином, потребують дослідження та узагальнення питання якості інформації статистики здійснення адміністративного судочинства, критеріїв визначення такої інформації, а також а також ефективності використання показників статистики в роботі державних органів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є аналіз критеріїв оцінки якості статистичної інформації про здійснення судочинства в Україні та Європейському Союзі, дослідження системи вимог до судової статистики та відображення актуальності використання якісної статистичної інформації про розгляд судами публічно-правових спорів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Статистика розгляду судами справ у сфері публічно-правових відносин покликана вивчати кількісну сторону фактів та явищ, пов'язаних здійсненням адміністративного судочинства.

Виходячи із статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень [6].

Таким чином, можна сміливо стверджувати, що статистичні показники, які характеризують процесуальну діяльність суду при розгляді публічно-правових спорів одночасно відображають якісну складову результатів діяльності як самих судів так і органів влади для оцінки ефективності їхньої правозастосовної роботи.

Об'єктом дослідження статистики здійснення адміністративного судочинства з однієї сторони є процесуальна діяльність судів при вирішенні публічно-правових, а з іншої — рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади або суб'єктів, які виконують владні управлінські функції.

На необхідності врахування статистичних даних в управлінській діяльності наголошувалось вченими та практиками. Зокрема, Бабанін С. В. [7] визначає статистичні дані як складову частину глобальної інформаційної системи, що формується відповідно до концепції інформатизації, розробленої в Україні. Державна політика в сфері формування інформаційних ресурсів і інформатизації спрямована на створення умов ефективного і якісного інформаційного забезпечення рішення стратегічних і оперативних задач соціального й економічного розвитку країни [7].

Батир Ю. Г. [8] у своїй праці приходять до висновку, що управлінська функція полягає в тому, що на базі статистичних показників проводиться аналіз стану явища і приймається відповідне управлінське рішення.

Для обґрунтованого прийняття управлінських рішень важливо мати об'єктивну статистичну інформацію про взаємодію між різноманітними соціально-економічними явищами. Аналіз взаємозв'язків надає статистичним даним системності, що у свою чергу дозволяє значно підвищити їх корисність і результативність.

Отже, у процесі статистичного дослідження взаємозв'язків між соціально-економічними явищами та процесами потрібно відповісти на такі питання:

1. Чи існує взаємозв'язок між цими явищами взагалі і якщо так, то наскільки він суттєвий щодо його врахування при прийнятті управлінських рішень.

2. Якісна оцінка зв'язку, тобто з'ясування наявності позитивної, чи негативної кореляційної залежності між явищами, які аналізуються. Якщо явище має значущий позитивний вплив, то воно повинно стати об'єктом підвищеної уваги з боку державних органів (ефект управлінського важілю). Показовим прикладом на макрорівні державного управління є економічна сфера, що має позитивний вплив на ключові соціальні, політичні, культурні та інші чинники.

3. Визначення аналітичної (кількісної) залежності між явищами, які аналізуються.

Це дозволяє прогнозувати розвиток об'єкта державного управління і резервує час для реалізації дій з усунення негативних явищ у суспільстві [8].

Інформування громадськості про результати процесуальної діяльності адміністративних судів та ефектив-

Таблиця 1. Функції статистики здійснення адміністративного судочинства (вирішення публічно-правових спорів)

№ з/п	Функції	Опис
1	Інформативна	Забезпечує інформування громадськості про результати роботи адміністративних судів та органів державної влади
2	Ефективності управлінської діяльності	Дає можливість з'ясувати недоліки в роботі суб'єктів владних повноважень. Завдяки даним статистики вирішення адміністративними судами спорів можна виявити критичні моменти у реалізації певної політики, позитивні і негативні фактори в правозастосовчій практиці. На підставі оцінки відповідних показників судової статистики органами влади мають прийматися ефективні та законні владні управлінські рішення
3	Контролююча	Покликана запобігати перевищенню повноважень або бездіяльності з боку органів державної влади
4	Прогностична	Відображає тенденції ефективності реалізації політики органами влади, складає статистичний прогноз їх правозастосовчої практики
5	Описова	Дає кількісну характеристику стану, фактів та явищ, пов'язаних із здійсненням адміністративного судочинства
6	Пояснювальна	Виявляє та пояснює статистичні зв'язки, залежності, співвідношення, закономірності у стані, фактах та явищах, пов'язаних із здійсненням адміністративного судочинства

Джерело: сформовано авторами.

ності виконання своїх повноважень державними органами є одним з базових засад функціонування владних інститутів на всіх рівнях. В цьому контексті особливої ваги набуває питання функцій статистики вирішення публічно-правових спорів та якості такої статистичної інформації.

Можна дійти до висновку, що статистика здійснення адміністративного судочинства виконує такі функції як: інформативна, ефективності управлінської діяльності, контролююча, прогностична, описова, та пояснювальна (Табл. 1).

Варто зазначити, що інформаційно-статистичне забезпечення судової діяльності супроводжується даними офіційної і відомчої статистики. Офіційною вважається статистика, яку збирає та узагальнює Державна служба статистики України на основі встановлених форм статистичної звітності. Відомчою, виходячи з Закону України "Про державну статистику", є статистика адміністративних даних окремих установ.

Таким чином, посадові особи державних органів під час формування та реалізації державної політики в інтересах забезпечення сталого розвитку, економічного добробуту та прав людини мають керуватись, зокрема якісною судово-статистичною інформацією.

Закон України "Про інформацію" визначає поняття інформація як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. При цьому, даний Закон передбачає серед основних принципів інформаційних відносин: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; достовірність і повнота інформації. Підкреслюється обов'язок держави постійно дбати про своєчасне створення, належне функціонування і розвиток інформаційних систем, мереж, банків і баз даних в усіх напрямках інформаційної діяльності. Так, основними напрямами державної інформаційної політики є: забезпечення доступу кожного до інформації; забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охо-

рони, захисту інформації; створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства; забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень; створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування; постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів; забезпечення інформаційної безпеки України; сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору [9].

Виявляється важлива роль у формуванні й отриманні всебічної та об'єктивної інформації про статистику здійснення судами України судочинства належить Закону України "Про судоустрій і статус суддів", яким передбачено, що у судах, Вищій раді правосуддя, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, Державній судовій адміністрації України, їх органах та підрозділах функціонує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, що забезпечує, зокрема, захищене зберігання, автоматизовану аналітичну і статистичну обробку інформації. Крім того, даний Закон зобов'язує суди всіх рівнів організовувати ведення в суді судової статистики та інформаційно-аналітичне забезпечення суддів з метою підвищення якості судочинства. До повноважень Державної судової адміністрації України Законом віднесено організацію роботи з ведення судової статистики [10].

Якість такого продукту як адміністративні дані, у вигляді статистики здійснення адміністративного судочинства, складно оцінити. Це вимагає компетентності фахівців, витрат часу та можливості доступу до відомостей щодо якості компонентів інформації, які входять до її складу.

В ЄС для оцінки систем правосуддя використовуються спеціальні інструменти, одним з яких є EU Justice Scoreboard — щорічний огляд систем правосуддя 27 країн-членів [11].

Експерти Центру політико-правових реформ за підтримки за підтримки Європейського Союзу, Міжнародного Фонду "Відродження", Регіонального гро-

**Таблиця 2. Показники ефективності системи правосуддя України в 2020 р.
(за методикою EU Justice Scoreboard)**

№ з/п	Показник	Значення показника	Місце серед країн ЄС
Зміни в завантаженості судової системи (перша інстанція/на 100 жителів)			
1.	Кількість цивільних, господарських, адміністративних та інших справ, які надійшли в суди	2,6	23
2.	Кількість цивільних та господарських справ, в яких є спір між сторонами, які надійшли до суду	1,27	22
3.	Кількість адміністративних справ, які надійшли до суду	0,61	3
Загальні дані про ефективність (у днях)			
4.	Орієнтовний час, необхідний для вирішення цивільних, господарських, адміністративних та інших справ (перша інстанція)	138	15
5.	Орієнтовний час, необхідний для вирішення цивільних та господарських справ, в яких є спір між сторонами у першій інстанції (перша інстанція)	170	10
6.	Орієнтовний час, необхідний для вирішення цивільних та господарських справ, в яких є спір між сторонами, у всіх інстанціях (перша, друга, третя інстанції)	122	4
Рівень завершення справ (перша інстанція/у %)			
7.	Рівень вирішення цивільних, господарських, адміністративних та інших справ	94	6
8.	Рівень вирішення цивільних та господарських справ, в яких є спір між сторонами	99	13
9.	Рівень вирішення адміністративних	81	2
Справи, які знаходяться на розгляді (перша інстанція/на 100 жителів)			
10.	Кількість цивільних, господарських, адміністративних та інших справ, які знаходяться на розгляді судів	1,0	3
11.	Кількість цивільних та господарських справ, в яких є спір сторін про право, які знаходяться на розгляді судів	0,58	8
12.	Кількість адміністративних справ, які знаходяться на розгляді судів	0,28	15

Джерело: сформовано на основі [12].

мадського благодійного фонду "Право і Демократія" оцінили в 2022 році українську систему правосуддя за методикою EU Justice Scoreboard. Більшість показників в звіті ньому відображають стан вітчизняної системи правосуддя за 2020—2021 роки [12].

В Україні у 2020 році на розгляд до судів першої інстанції, з розрахунку на 100 жителів, надійшло 2,6 некримінальних справи, з яких майже половина (1,27 справи) — це цивільні та господарські справи, в яких є спір між сторонами, а 23% (0,61 справи) — це адміністративні справи. Медіанне значення цього показника для країн ЄС у 2020 році становило 6,8 справи. Тобто, рівень надходження справ в Україні у співвідношенні до кількості населення порівняно невисокий. Лише за надходженням адміністративних справ Україна входить в трійку лідерів (Табл. 2).

В Україні розрахунковий час подолання судами першої інстанції залишку нерозглянутих некримінальних справ у 2020 році становив 138 днів. Порівняно з попередніми роками спостерігалася чітка тенденція до його збільшення (з 2012 року тривалість зросла майже втричі). Тобто українським судам з кожним роком все важче стає оперативно розглядати справи, які надходять.

Розрахунковий час подолання судами першої інстанції залишку нерозглянутих цивільних та господарських справ, в яких є спір між сторонами, є дещо вищим та у 2020 році становив 170 днів. Проте це порівняно хороший результат, оскільки аж в 13 країнах ЄС цей показник становить понад 200 днів. Хороший результат показує українська судова система і щодо

орієнтовного часу подолання залишку цивільних та господарських справ, в яких є спір між сторонами, у всіх інстанціях. Діяльність касаційних судів в Україні є однією із найефективніших серед країн ЄС, оскільки для подолання залишку справ потрібно всього 122 днів, в той час як медіанне значення для країн ЄС майже вдвічі вище (224 дні).

Дещо гіршими є результати України щодо вирішення нерозглянутих адміністративних справ. У 2020 році цей показник становив аж 203 дні для судів першої інстанції, при цьому навіть порівняно з 2018 роком він погіршився майже вдвічі, а порівняно з 2012 роком — у понад шість разів. Тобто, спостерігається тенденція істотного зниження ефективності адміністративного судочинства в Україні.

В Україні у 2020 році суди першої інстанції розглянули лише 94% некримінальних справ, які надійшли на розгляд. Для адміністративних справ цей показник ще гірший і становить всього 81%, що є одним із найнижчих результатів серед країн ЄС. Дещо кращою є ситуація з розглядом судами першої інстанції цивільних та господарських справ, в яких є спір між сторонами, оскільки для таких категорій спорів результат становить майже 99%.

В Україні на кінець 2020 року на 100 жителів припала майже одна нерозглянута судами першої інстанції некримінальна справа. Тобто прослідковується чітка тенденція до погіршення, оскільки у 2012 році цей показник становив 0,57 справи, у 2018 році — 0,71 справи, у 2019 році — 0,76 справи. Аналогічна тенденція спостерігається і за цивільними та господарськими спра-

вами, у яких є спір між сторонами, та адміністративними справами. Порівняно з країнами ЄС результат України хороший. У 20 членів ЄС на кінець 2020 року на 100 жителів припадала понад одна нерозглянута некримінальна справа, а медіанне значення становило аж 2,7 справи. Щодо цивільних і господарських справ, у яких є спір між сторонами, та адміністративних справ (0,58 та 0,28 справи на 100 жителів на кінець 2020 року, відповідно), результат України є середнім.

Результати проведеного оцінювання показали, що порівняно з судовими системами країн-членів ЄС, українська система правосуддя має як свої слабкі, так і сильні сторони. До "сильних сторін" українського правосуддя можна віднести: дешевизну для учасників справи, високі рівні діджиталізації та онлайн доступності інформації про судову систему.

Рекомендацією цього раунду оцінювання є запровадження регулярного (щорічного) опитування користувачів судових послуг щодо якості функціонування системи правосуддя, яке необхідно проводити як на загальнодержавному, так і локальному (окремий суд) рівні.

З метою покращення якості, прозорості, підзвітності та доступності судової статистики, зібраної та обробленої на території держав-членів, як інструменту державної політики, а також для надання умов для порівняння даних європейських країн шляхом забезпечення сумісності ключових судових показників, незважаючи на суттєві відмінності між країнами (у сфері судової організації, економічної ситуації, демографії тощо), для розуміння того, як саме судові системи функціонують, визначення спільних показників для характеристики діяльності та оцінювання роботи судової системи Європейською комісією з питань ефективності правосуддя (СЕРЕ) прийнято рекомендації щодо судової статистики [13].

Цими рекомендаціями передбачається, що поширення використання інформаційних технологій у статистичній системі має надати змогу для скорочення строків надання та обробки судової інформації. Професіоналізм та етичні принципи осіб, відповідальних за обробку даних, а також їхня незалежність від інших політичних, адміністративних та приватних органів гарантують підзвітність отриманих даних. Держави мають забезпечити відповідний рівень компетентності та незалежності таких осіб для виконання підзвітної та високоякісної наукової роботи.

Збір та аналіз даних має бути прозорим. Дані та їхній аналіз мають бути не персоналізовані та представлені таким чином, щоб забезпечити їхнє легке розуміння для підвищення рівня прозорості та прийнятності усієї системи для всіх задіяних осіб, а також гарантування достовірності представленої інформації. За можливості необхідно уникати складних формул. Необхідно забезпечити публічний доступ до інформації, зібраної на національному рівні, зокрема через її публікацію в мережі Інтернет [13].

Отже, в країнах Європейського Союзу якісні показники судової статистики використовуються в цілях правосуддя та для відстеження ефективності діяльності судів і органів влади.

Україна поки що не стала повноцінним членом ЄС і, незважаючи на поради Європейського парламенту, не

використовує зазначений інструмент в ході реформ сфери правосуддя, водночас в умовах боротьби за якісні числові показники адміністративних даних на офіційному рівні створюються передумови для втілення зазначених рекомендацій.

Так, з 1 січня 2023 року набрав чинності Закон України "Про офіційну статистику" [14]. Даний Закон, несе фундаментальні зміни, зокрема, що пов'язані з наданням вагомого значення адміністративним даним, покладенням обов'язків на розпорядників адміністративних даних щодо безоплатного надання на запит Держстату або іншого виробника офіційної статистики узагальнених та індивідуальних даних тощо. Передбачається, що отримані від розпорядників адміністративні дані використовуються Держстатом та іншими виробниками офіційної статистики в статистичних цілях з метою забезпечення державних органів офіційною державною статистичною інформацією для формування та реалізації державної політики в інтересах забезпечення сталого розвитку, економічного добробуту та прав людини.

Крім того, Законом встановлюється, що з метою підтримки прийняття обґрунтованих управлінських рішень державними органами та органами місцевого самоврядування Держстатом можуть створюватись статистичні інформаційні системи отримання, накопичення, оброблення та візуалізації адміністративних даних.

Тим самим закладається основа для прийняття ефективних і виважених управлінських рішень на всіх рівнях роботи органів влади. З часів незалежності України це є безпрецедентним випадком, коли на законодавчому рівні для державних органів передбачаються умови щодо врахування адміністративних даних в роботі та при прийнятті державнозначимих рішень.

Одним з основних завдань Закон України "Про офіційну статистику" є вдосконалення національної статистичної системи України та її адаптація до міжнародних та європейських рекомендацій і передових практик, приведення національної системи офіційної статистики України до рівня відповідності європейським стандартам, які закладені, зокрема, Кодексом практики європейської статистики.

Кодекс практики європейської статистики є наріжним каменем спільних рамок якості Європейської статистичної системи. Це — саморегульований інструмент, в основі якого лежать 16 принципів, що охоплюють інституційне середовище, статистичні процеси та статистичні результати. Набір показників кращих практик та стандартів для кожного з принципів становить настанови та рекомендації для перегляду застосування Кодексу, підвищуючи прозорість Європейської статистичної системи [15].

Серед принципів, визначених Кодексом, що застосовуються до розробки, виробництва та поширення даних європейської статистики, можна виділити такі критерії якості як:

неупередженість та об'єктивність (органи статистики розробляють, виробляють та поширюють європейську статистику, зберігаючи наукову незалежність та в об'єктивний, професійний і прозорий спосіб, згідно з яким до всіх користувачів застосовують однаковий підхід);

релевантність (європейська статистика відповідає потребам користувачів);

своєчасність і пунктуальність (європейську статистику випускають своєчасно та пунктуально);

узгодженість та порівнюваність (європейська статистика є узгодженою внутрішньо та за періодами часу, а також порівнюваною за регіонами та країнами; є можливість об'єднувати та одночасно використовувати пов'язані між собою дані з різних джерел);

доступність та ясність (європейські статистичні дані представляють у чіткій та зрозумілій формі, випускають у прийнятний та зручний спосіб, роблять їх доступними та досяжними на засадах неупередженості та за наявності супровідних метаданих і настанов) [15].

У контексті зазначеного варто відмітити, що в Україні, до оцінки якості даних статистичного спостереження, пов'язаного із здійсненням судочинства, застосовуються подібні критерії.

Відповідність/Релевантність (Relevance) демонструє ступінь задоволення поточних та потенційних потреб користувачів у статистичних даних. Вона свідчить про те, чи всі необхідні статистичні дані розроблені і яким чином поняття, що використовуються (визначення, класифікації та ін.), відображають потреби користувачів.

Точність/Надійність (Accuracy) показує ступінь наближеності розрахунку або оцінок до точного або дійсного значення.

Своєчасність та пунктуальність (Timeliness and punctuality). Своєчасність характеризує інтервал часу між моментом (періодом), у який відбувалося явище або процес, що описують статистичні дані, та датою готовності (подання) цих даних. Пунктуальність характеризує інтервал часу між датою публікації даних і датою, на яку планували їх випуск і яку було заздалегідь анонсовано.

Доступність (Accessibility) та зрозумілість/ясність (clarity). Доступність статистичних продуктів показує, наскільки легко користувачі можуть отримати дані. Вона визначається фізичними умовами, за якими користувачі можуть отримати статистичні дані: способи та місця отримання даних, процедури замовлення, час, необхідний для виконання замовлень, політика ціноутворення, існуючі маркетингові умови (авторське право та ін.), формати, в яких дані можуть бути надані користувачам (паперові носії, електронні носії, CD-ROM, Інтернет та ін.), наявність макро- та мікроданих тощо. Зрозумілість/Ясність статистичних продуктів показує, наскільки легко користувачі можуть зрозуміти дані. Вона характеризує інформаційне середовище даних: наявність та якість метаданих, що надаються зі статистичними даними (текстова інформація, пояснення, документація та ін.), ілюстрації (діаграми, мапи, схеми та ін.), наявність пояснень щодо якості даних (включаючи обмеження у використанні) та відомості про те, наскільки виробник готовий надати додаткову допомогу (супровід даних).

Послідовність/Узгодженість (Coherence). Послідовність/Узгодженість двох або більше статистичних продуктів показує наскільки у статистичних процесах, у рамках яких вони вироблялися, використовували однакові концепції, класифікації, визначення і сукупності, що вивчаються, а також гармонізовані методи. Послідовні статистичні продукти дозволяється об'єднувати і використовувати спільно.

Зіставність/Порівнянність (comparability) є окремим випадком послідовності, коли статистичні продукти відносяться до тих самих об'єктів даних, а мета їх об'єднання — зробити порівняння у часі або за регіонами, або за іншими сферами діяльності [15].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження, показало, в Україні зроблено важливі кроки до гармонізації державної статистики зі статистичною системою Європейського Союзу та створено умови для провадження діяльності органів національної системи державної статистики згідно із загальноприйнятими принципами світової та європейської статистичної практики. Цим закладено основу для прийняття ефективних і правильних управлінських рішень, які мають базуватися на аналізі статистичних показників вирішення публічно-правових спорів.

Водночас, з метою підвищення якості офіційної та відомчої статистики, а також покращення спроможності забезпечення користувачів достовірною статистичною інформацією, зокрема адміністративними даними необхідним є використання рекомендацій щодо судової статистики, прийнятих Європейською комісією з питань ефективності правосуддя (CEPEJ).

Перспективи подальших досліджень пов'язані з висвітленням проблем, які стосуються методології проведення статистичних спостережень у сфері дотримання адміністративного законодавства та формування звітів з їх якості.

Література:

1. Смалюк Р. Цифри на службі у правосуддя: 1639 слів про ефективність українських судів. [Електронний ресурс]. URL: <https://rpr.org.ua/news/tsyfyry-nasluzhbi-u-pravosuddia-1639-sliv-pro-efektyvnist-ukrainskykh-sudiv/>
2. Гінчук Л.І. Організаційно-правові засади забезпечення якості статистичної інформації про адміністративні правопорушення в Україні: дис. ... канд. економ. наук: 08.00.10. Київ, 2020. 222 с.
3. Гончар О. В. Критерії якості статистичної інформації // Проблеми формування нової економіки XXI століття: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.: у 8 томах. Т. 7: Методологія статистичної обробки економічної інформації та шляхи зниження фінансових ризиків (м. Київ, 22—23 грудня 2011 р.). Дніпропетровськ: Біла К. О., 2011. С. 79—81.
4. Заєць С. В. Якість офіційної статистичної інформації: підходи та міжнародна практика оцінювання // Статистика України. 2020. № 1. С. 04—15. Doi: 10.31767/su.1(88)2020.01.01.
5. Осауленко О. Г. Національна статистична система: стратегічне планування, методологія та організація: монографія. Київ: ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2008. 415 с.
6. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України від 06.07.2005 р. № 2747-IV, станом на 20.11.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

7. Правова статистика: курс лекцій / Уклад: к.ю.н., доц. Бабанін С.В., к.ю.н., доц. Телійчук В.Г.; к.ю.н. Ткаченко А.В.; д.ю.н., доц. Шаблістий В.В.; за заг. ред. д.ю.н., доц. В.В. Шаблістого. — Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. — 156 с.

8. Батир Ю.Г. Статистичні методи в державному управлінні: конспект лекцій /Ю. Г. Батир. — Х.:НУЦЗУ, 2019. — 50 с.

9. Про інформацію. Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48, ст.650.

10. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31, ст. 545.

11. EU Justice Scoreboard 2022: ten years of monitoring the effectiveness of justice systems. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3146

12. Смалюк Р., Руда Т. Матриця українського правосуддя: оцінка української системи правосуддя за методикою EU Justice Scoreboard 2022. URL: <https://pravo.org.ua/books/matrytsya-ukrayinskogo-pravosuddya-otsinka-ukrayinskoyi-systemy-pravosuddya-za-metodykoju-eu-justice-scoreboard/>

13. Рекомендації Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) щодо судової статистики. URL: <https://rm.coe.int/1680747678>

14. Про офіційну статистику. Закон України від 16.08.2022 № 2524-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20>

15. Кодекс практики європейської статистики https://ukrstat.gov.ua/md/doc/Code_of_practice.pdf

References:

1. Smalyuk, R. (2022), "Figures in the service of justice: 1,639 words about the effectiveness of Ukrainian courts", available at: <https://rpr.org.ua/news/tsyfry-na-sluzhbiu-pravosuddia-1639-sliv-pro-efektyvnist-ukrainskykh-sudiv/> (Accessed January 8, 2023).

2. Hinchuk, L.I. (2020), "Organizational and legal principles of ensuring the quality of statistical information on administrative offenses in Ukraine", Ph.D. Thesis, Economy, Kyiv, Ukraine.

3. Honchar, O. V. (2011), Kryterii yakosti statystychnoi informatsii [Quality Criteria for Statistical Information], Problemy formuvannia novoi ekonomiky XXI stolittia, vol. 7: Metodolohiia statystychnoi obrobky ekonomichnoi informatsii ta shliakhy znyzhennia finansovykh ryzykiv, Bila K. O., Dnipropetrovsk, Ukraine, pp. 79—81.

4. Zaiets, S. V. (2020), "The Quality of Official Statistical Information: Approaches and International Practices of Evaluation", Statystyka Ukrainy — Statistics of Ukraine, vol. 1, pp. 04—15. Doi: 10.31767/su.1(88)2020.01.01.

5. Osaulenko, O. H. (2008), Natsionalna statystychna systema: stratehichne planuvannia, metodolohiia ta orhanizatsiia [National statistical system: strategic planning, methodology and organization], DP "Inform.-analit. ahenstvo", Kyiv, Ukraine.

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2005), "Code of Administrative Proceedings of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (Accessed January 8, 2023).

7. Babanin, S.V. (2017), Pravova statystyka [Legal statistics], Dniprop. derzh. un-t vnutr. Sprav, Dnipro, Ukraine.

8. Batyr, Yu. H. (2019), Statystychni metody v derzhavnomu upravlinni [Statistical methods in public administration], NUTsZU, Kharkiv, Ukraine.

9. Verkhovna Rada of Ukraine (1992), The Law of Ukraine "On information" Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy, vol. 48, p. 650.

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges", Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy, vol. 31, p. 545.

11. European Commission (2022), "EU Justice Scoreboard 2022: ten years of monitoring the effectiveness of justice systems", available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3146 (Accessed January 6, 2023).

12. Smalyuk, R. and Ruda, T. (2022), "Matrix of Ukrainian justice: evaluation of the Ukrainian justice system according to the methodology EU Justice Scoreboard 2022", Available at: <https://pravo.org.ua/books/matrytsya-ukrayinskogo-pravosuddya-otsinka-ukrayinskoyi-systemy-pravosuddya-za-metodykoju-eu-justice-scoreboard/> (Accessed January 6, 2023).

13. European Commission on the Efficiency of Justice (CEPEJ) (2008), "Recommendations regarding judicial statistics", Available at: <https://rm.coe.int/1680747678> (Accessed January 6, 2023).

14. Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On official statistics". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20>. (Accessed January 6, 2023).

15. Committee of the European Statistical System (2017), "Code of Practice of European Statistics", available at: https://ukrstat.gov.ua/md/doc/Code_of_practice.pdf (Accessed December 4, 2022).

Стаття надійшла до редакції 09.01.2023 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

**Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292**

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73